

## یادگار حاج خلیل

موقعیت:  
دارآباد

نام قلمی:  
باغ خلیل  
نام فعلی:  
باغچه خلیل



باغ خلیل یا باغچه خلیل در شمالی ترین منطقه دره دارآباد و در مسیر کوهنوردی دارآباد قرار دارد و برای رسیدن به آن باید از کنار چشمه و رودخانه گذر کرد و بعد از آبشار چال مگس و هفت حوض دارآباد به این مکان بکر و خیره کننده رسید. شیرولی سفیدخانی، از ساکنان قدیمی محله دارآباد، درباره این باغ قدیمی می گوید: «دارآباد منطقه‌ای گردشگری، تفریحی و ورزشی است. طبیعتی که این منطقه از تهران دارد باعث شده تا در همه فصول سال میزبان طبیعت گردها و گردشگران باشد. یکی از مکان‌های زیبای این محدوده، باغچه خلیل است. حاج خلیل از قدیمی‌های محله در زمان حیاتش باغی سرسزنده، پر بار و باصفا در دل این منطقه کوهستانی ایجاد کرد تا طبیعت دوستان بساط تفریحشان را در آن بگسترانند. صد افسوس که با خشکیدن درختان، تخریب حصار و سنگ چین‌های داخلی و البته با قطع کردن شاخه‌ها از سوی برخی افراد، تعداد بسیاری از درختان این باغچه نابود شدند، اما باز با همه این تفاسیر، گردشگران بسیاری به این باغ می آیند.»

سفیدخانی علاوه بر باغ خلیل، رحمان آباد را هم باغی می خواند که مملو از باغ و درخت است و در همین مسیر قرار دارد. او ادامه می دهد: «در گذشته رحمان آباد به همراه آجودانیه، باغ چال، باغ صحرایی، جوز درخت و سرتیه از منطقه‌های روستای کاشانک به شمار می رفت. در سال‌های دهه ۱۳۳۰ رحمان آباد استخری داشت که درختان کهنسال نارون آن را احاطه کرده و در شمال آن استخر، باغ و قلعه‌ای رعیتی هم واقع شده بود. آب قنات در آن جمع می شد و پس از پر شدن با کشیدن ناچه، آب به باغ‌ها و کشتزارهای زیر دست می رسید. همچنین امروزه در دره رحمان آباد در بلندی‌های دارآباد استخری وجود دارد که از سر چشمه‌های رودخانه دارآباد پر می شود و برای آبیاری درختان دامنه کوه مورد استفاده قرار می گیرد. یکی از کوچه‌های این منطقه نیز به نام کوچه استخر است که احتمالاً به استخر یادشده پیشین اشاره دارد.»



## ازگیل‌های این بوستان معروف بود

بوستان جمشیدیه در شمال تهران یکی از باغ‌های دیدنی با گونه‌های گیاهی متفاوت است که به جمشید دولو، رئیس دانشکده و دبیرستان کشاورزی دوران پهلوی، تعلق داشت. بی شک علاقه جمشید دولو به باغبانی، کشاورزی و گونه‌های مختلف گیاهی، در توسعه و زیبایی آنجا نقش داشت؛ باغی که بعدها به بوستانی با مساحت ۶۹ هزار مترمربعی تبدیل شد.

نزدیکی این باغ به جماران باعث شده بود تا اهالی این روستای خوش آب‌وهوا خاطرات زیادی از آن داشته باشند، به خصوص میوه‌های باغ که خوش طعم و مرغوب بودند. محمد تیموری در باره روزهای گشت‌وگذار در باغ جمشیدیه می گوید: «ما به باغ نمی رفتیم جمشیدیه، اینجا به باغ دولو معروف بود. جمشید دولو از ثروتمندان شمیران بود و باغ‌های زیادی داشت. علاقه خاصی به گل و گیاه باعث شده بود تا درختان مرغوب و مقاومی در باغ کاشته شود. میوه‌هایش زبازد بود. باغ دولو در مسیر اصلی صعود به پناهگاه کلک‌چال قرار دارد، برای همین کوهنوردان بسیاری از این مسیر برای صعود استفاده می کنند. درختان نارون، چنار، سرو، بلوط، افرا سیاه و زبان گنجشک همچنان به وفور در این باغ وجود دارد و درختان میوه‌اش همچون بادام، زردآلو، گلابی و سیب بسیار مرغوب و از دیرباز جزو درختان میوه این باغ هستند. اما از معروف‌ترین میوه‌های این باغ میوه، ازگیلش بود که به خوش طعم‌ترین ازگیل شمیران معروف بود. شمیرانی‌ها می گفتند برویم باغ دولو ازگیل بخوریم. جمشید دولو در کنار کشاورزی و باغداری به حیوانات هم علاقه داشت و در بخشی از باغ از حیوانات اهلی نگاهداری می کرد. سگی هم داشت که بعد از مرگش در باغ دفنش کرد.»

جمشید دولو



خانواده دولو از خاندان ثروتمند و بانفوذ قاجار بودند اگر چه از دو طایفه مهم ایمل قاجار (یعنی دولوها و قوانلوها) این طایفه قوانلوها بودند که به تخت سلطنت نشستند. قوانلوها نفوذ زیادی در دربار آغامحمدخان قاجار پیدا کردند ولی دولوها نیز از قافله عقب نماندند و پول و ثروت هنگفتی به نام خود ثبت و ضبط کردند. جمشید دولو به همراه برادرش امیر هوشنگ دولو، فرزندان ولی خان آصف‌السلطنه بودند. ولی خان، داماد مظفرالدین شاه و مالک اراضی زیادی در شمیران بود و این زمین‌ها بعد از او به پسرانش امیر هوشنگ و جمشید رسید. امیر هوشنگ که بعدها در بار پهلوی نفوذ زیادی پیدا کرد، به پدر خاویار ایران معروف شد. اما جمشید برادرش به کشاورزی و باغداری علاقه بیشتری داشت و سال ۱۳۲۴ به عنوان رئیس دانشکده کشاورزی کرج منصوب شد. تیموری می گوید: «جمشید دولو باغ مورد نظر را به فرح پهلوی هدیه داد و البته قرار شد این باغ به خانه سالمندان تبدیل شود، ولی این وعده عملی نشد و بعد از پیروزی انقلاب باغ دولو با نام پارک جمشیدیه در اختیار عموم مردم قرار گرفت تا در یکی از زیباترین و بکرترین باغ‌های تهران قدم بزنند.»

## تنها باغ پلکانی شمال پایتخت

داریوش شهبازی، تهران پژوه، باغ امیر سلیمانی جماران را نمونه باغ ایرانی در شمال پایتخت می داند. او در این باره می گوید: «باغ امیر سلیمانی به سبک باغ‌های ایرانی به جامانده از دوره قاجار ایجاد شده به طوری که مسیر اصلی در وسط باغ قرار گرفته و به اصطلاح شرقی - غربی است. ویژگی باغ امیر سلیمانی که آن را از سایر باغ‌های پایتخت متمایز می کند این است که در کوهپایه و در شیب تند جماران واقع است و به صورت پلکانی طراحی شده و به همین دلیل در فهرست باغ‌های پلکانی تهران قرار گرفته است.» وجود خانه‌ای قدیمی با طراحی و معماری دوره پهلوی اول، قرار گرفتن عمارت اصلی در محور باغ و وجود هندسه منظم در کاشت درختان کاج را می توان از دیگر ویژگی‌های این باغ تاریخی دانست. شهبازی درباره وضع کنونی این باغ تاریخی می گوید: «باغ امیر سلیمانی به دلیل نزدیکی به حسینیه شماره ۲ و محل زندگی بنیانگذار انقلاب اسلامی همواره مورد توجه قرار داشته و به درستی از گزند ساخت‌وسازها در امان مانده است. در سال ۱۳۹۳ حدود ۱۶ هزار متر مربع از این باغ به فرهنگسرای امام (ره) اختصاص پیدا کرد که شامل ساختمان قدیمی، نگارخانه، سالن اجتماعات و کتابخانه است و عموم مردم می توانند در این باغ تاریخی قدم بزنند.»



در منابع مکتوب تاریخی از باغ امیر سلیمانی جماران به عنوان یکی از باغ‌های تاریخی شمال پایتخت که از دوره قاجار به جا مانده نام برده شده است. این باغ حدود ۲ هکتار وسعت دارد و به میرزا مصطفی خان مشیرالسلطنه، از رجال قاجار و فرزند عضدالملک، نایب‌السلطنه احمد شاه و رئیس ثروتمند ایل قاجار تعلق داشته است. در سال ۱۳۰۶ شمسی که دریافت



نام قلمی:  
باغ امیر سلیمانی  
نام فعلی:  
فرهنگسرای امام  
موقعیت:  
خیابان شهید باهنر



شناسنامه برای تهرانی‌ها اجباری شد، مشیرالسلطنه نام امیر سلیمانی را برگزید و باغ وسیع جماران که ملک شخصی او به حساب می آمد با همین نام به شهرت رسید. پدر مشیرالسلطنه در دوره ناصرالدین شاه، باغ دیگری در روستای اصفهانک واقع در شرق محله دولاب خریده بود و از آنجا که لقبش سلیمان خان بود نام سلیمانیه را روی باغ گذاشتند و اصفهانک هم به سلیمانیه تغییر نام داد. باغ امیر سلیمانی اما به لحاظ وسعت و موقعیت با باغ سلیمانیه دولاب تفاوت آشکاری داشت و به همین دلیل با گذشت سال‌های طولانی هنوز سرپا مانده است.